

Sygn. akt I Ca 167/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSO Antoni Smus

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2014 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa Z. P. (1)

przeciwko Powiatowi (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 6 marca 2014 r. sygn. akt I C 919/13

oddala apelację.

Sygn. akt I Ca 167/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 6 marca 2014 roku Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego Powiatu (...) na rzecz powoda Z. P. (1) kwotę 425,00 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 maja 2013 roku do dnia zapłaty oraz zasądził na rzecz powoda kwotę 107,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny, który Sąd Okręgowy podzielił i przyjął za własny, a którego istotne elementy przedstawiają się następująco:

Powód Z. P. (2) na podstawie umowy kupna-sprzedaży nabył samochód osobowy marki V. (...) nr rej. W- (...), który to pojazd wcześniej został nabyty w Niemczech i nie posiadał jeszcze pierwszej rejestracji w Polsce. Za dokonanie rejestracji pojazdu powód zobligowany był uiścić w Starostwie Powiatowym w P. kwotę 500,00 złotych tytułem opłaty za wydanie karty pojazdu.

Jak wywiódł w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy wysokość przedmiotowej opłaty została ustalona na podstawie § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 roku w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, który stanowił, że za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

organ rejestrujący pobiera opłatę w wysokości 500,00 zł. Rozporządzenie powyższe zostało uchylone rozporządzeniem Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 marca 2006 roku w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, w którym wysokość tej opłaty ustalono na kwotę 75 zł.

Wyrokiem z 17 stycznia 2006 r. w sprawie U (...) (Dz.U. nr 15, poz. 119) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że §1 ust. 1 rozporządzenia z 28 lipca 2003 r. jest niezgodny z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. z 2005 r., nr 108, poz. 908 ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i określił, iż przepis ten traci moc obowiązującą z dniem 1 maja 2006 r. Podstawę orzeczenia stanowiło ustalenie, że organ wykonawczy wdający rozporządzenie przekroczył zakres upoważnienia udzielonego mu ustawą, albowiem opłata za wydanie karty pojazdu musi nosić cechy ekwiwalentności w stosunku do wysokości kosztów poniesionych przez organ administracyjny w związku z jej wydaniem. W przeciwnym razie, jak w niniejszym przypadku, ma ona charakter daniny publicznej, której uregulowanie może nastąpić wyłącznie w akcie rangi ustawowej.

Zgodnie z utrwalonymi poglądami judykatury, zarówno Sądu Najwyższego jak i Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sąd może pominąć normę rangi podstawowej niezgodnej z Konstytucją i wydać orzeczenie wyłącznie w oparciu o Konstytucję i ustawy. Przy czym możliwe jest to również w okresie odroczenia utraty mocy obowiązującej takiej normy rangi podstawowej, jak i w odniesieniu do stanów faktycznych zaistniałych przed orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego. Skoro bowiem organ władzy wykonawczej przekroczył upoważnienie ustawowe, to prawo takie nie wiąże sądu powszechnego przy orzekaniu w konkretnej sprawie.

W dalszej kolejności Sąd pierwszej instancji wskazał również, że sąd powszechny związany jest ratyfikowanymi w drodze ustawy umowami międzynarodowymi, które po ich ogłoszeniu w dzienniku ustaw mają moc bezpośrednio obowiązującą i stanowią część porządku prawnego, przy czym w przypadku niezgodności ustawy z ratyfikowaną umową międzynarodową pierwszeństwo ma umowa międzynarodowa, wskazując że dotyczy to także przepisów Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz.U. z 2004 r., Nr 90, poz. 964/2). Tymczasem kwestia wyżej wymienionej opłaty była przedmiotem orzeczenia prejudycjalnego Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, który postanowieniem z 10 grudnia 2007 r. sprawa C-134/07 orzekł, iż artykuł 90 akapit pierwszy Traktatu Ustanawiającego Unię Europejską należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on opłacie, takiej jak ta przewidziana w §1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, która to opłata w praktyce nakładana jest w związku z pierwszą rejestracją używanego pojazdu samochodowego przywiezionego z innego państwa członkowskiego, lecz nie jest nakładana w związku z nabyciem w Polsce używanego pojazdu samochodowego, jeśli jest on tam już zarejestrowany. Sąd Rejonowy zważył przy tym, że w odniesieniu do orzeczenia interpretacyjnego Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości przyjmuje się, że jest ono skuteczne ex tunc, a zatem sądy powszechne państw wspólnotowych są zobowiązane stosować przepis prawa Wspólnot Europejskich w znaczeniu ustalonym takim orzeczeniem także do stanów faktycznych powstałych przed jego ogłoszeniem, począwszy od daty wejścia przepisu w życie, co w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej oznacza datę 1 maja 2004 r., kiedy to Polska nabyła członkostwo w Unii Europejskiej. Powyższe wynika z konieczności zapewnienia jednolitej interpretacji prawa wspólnotowego i wzmacnia gwarancje ochrony praw podmiotowych, wynikających z zasady obowiązku zwrotu nienależnie pobranych opłat oraz prawa do występowania z roszczeniami o zwrot nienależnie pobranych funduszy.

Sąd Rejonowy wskazał, że podstawę roszczenia powoda stanowi art. 405 k.c. o bezpodstawnym wzbogaceniu, podając, że pobranie od powoda za kartę pojazdu kwoty wyższej niż 75 złotych na podstawie niekonstytucyjnego i niezgodnego z prawem wspólnotowym przepisu stanowiło nienależne świadczenie w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Przy czym z uwagi na to, że świadczenie to stanowiło nienależny dochód Powiatu (...), to właśnie on winien zwrócić nadpłaconą kwotę, co skutkowało zasądzeniem na rzecz powoda kwoty 425,00 złotych. O odsetkach ustawowych orzeczono na podstawie art. 455 k.c. oraz art. 481§1 k.c., zasądzając je od dnia 17 maja 2013 r., kiedy to upłynął termin wyznaczony pozwanemu do dobrowolnego zwrotu nadpłaconej kwoty opłaty.

W zakresie kosztów postępowania Sąd orzekł w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, który zaskarżył wyrok w całości zarzucając mu naruszenie prawa materialnego - art. 410 § 2 k.c. poprzez przyjęcie tego przepisu jako podstawy prawnej żądania pozwu i rozstrzygnięcia w sprawie. W uzasadnieniu apelacji pozwany podniósł także, że roszczenie w sprawach zwrotu nadpłaconej opłaty za kartę pojazdu powinny być kierowane przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Infrastruktury na podstawie art. 417§1 k.c., a nie Powiatowi, gdyż zgodnie z orzecznictwem ETS obowiązek zwrotu opłaty istnieje po stronie państwa członkowskiego, które ustanowiło przepisy krajowe sprzeczne z prawem wspólnotowym, a nie po stronie podmiotu – pozwanego – który na ich podstawie taką opłatę pobrał.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo zakwalifikował roszczenia powoda przyjmując za podstawę prawną swego rozstrzygnięcia przywołane przepisy prawne i prawidłowo ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Poczynione ustalenia faktyczne mają podstawę w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, który w zakresie dokonanych ustaleń jest logiczny i wzajemnie spójny, natomiast informacje zawarte w poszczególnych źródłach dowodowych nawzajem się uzupełniają i potwierdzają, przez co są w pełni wiarygodne. Ustalenia te Sąd Okręgowy w pełni aprobuje i przyjmuje za własne.

Odnosząc się do zarzutu apelacji dotyczącego naruszenia art. 410§2 k.c. to podnieść należy, iż w myśl powołanego przepisu świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W przedmiotowej sprawie pozwany ani w toku procesu, a nie też w treści apelacji nie podjął jakiegokolwiek obrony w zakresie stawianego mu zarzutu otrzymania świadczenia nienależnego. Kwestionował jedynie samą zasadę zwrotu pobranej opłaty, nie przecząc natomiast, że świadczenie to weszło do jego majątku.

Wydanie orzeczenia na podstawie art. 410§2 kc znajduje swoje uzasadnienie w fakcie, iż opłata w kwocie 500 złotych za wydanie karty pojazdu, jak w niniejszej sprawie, była zawyżona, a co za tym idzie kwota 425 złotych, stanowiła świadczenie nienależne. W błędzie pozostaje zaś skarżący twierdząc, że powyższe znajduje zastosowanie dopiero po utracie mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra Infrastruktury w dacie wskazanej przez Trybunał Konstytucyjny. Rozporządzenie to jest bowiem niezgodne również z przepisami Traktatu Ustanawiającego Unię Europejską, co zostało wprost stwierdzone w powołanym przez Sąd I instancji, orzeczeniu prejudycjalnym. Wskazać wprost należy, że z uwagi na niezgodność § 1 ust. 1 ww. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 marca 2003 r. z normą prawa wspólnotowego art. 90 akapit pierwszy traktatu Ustanawiającego Unię Europejską utraciło ono moc z dniem 1 maja 2004 r., czyli z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Powiat Ł., jako podmiot publiczny, realizujący zadania wynikające z ustawy, winien działać w granicach obowiązującego prawa, co tym samym powoduje, że nie powinien pobierać zawyżonej opłaty za pierwszą rejestrację na terytorium RP używanych samochodów sprowadzanych z innego państwa członkowskiego. Skoro opłatę w zawyżonej wysokości pobierał, zatem winien się liczyć z obowiązkiem jej zwrotu, gdyż nie można w tym przypadku uzasadniać faktu pobierania tejże opłaty ani tym, że organ samorządu terytorialnego nie wiedział o niezgodności z prawem wspólnotowym przedmiotowego rozporządzenia. Żadna z tych okoliczności nie zwalnia bowiem pozwanego od konieczności liczenia się z obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranej opłaty, a zatem nie doszło do naruszenia przez Sąd I instancji dyspozycji art. 409 kc.

W zaistniałej sytuacji faktycznej i prawnej wyrok Trybunału Konstytucyjnego miał de facto moc deklaratywną, a nie konstytutywną, a odroczenie utraty mocy obowiązującej przepisu w żaden sposób nie zmieniło sytuacji prawnej, a mianowicie tego, że przepis ten przestał obowiązywać 1 maja 2004 r. Powyższe stanowi o tym, że orzeczenie to nie narusza dyspozycji art. 190 Konstytucji RP oraz art. 71 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej nakłada bowiem na organy administracyjne i sądy powszechne obowiązek stosowania zarówno prawa krajowego, jak i prawa wspólnotowego, a w przypadku niezgodności tych dwóch porządków prawnych, pierwszeństwo zawsze ma prawo wspólnotowe. Warto wskazać również w tym miejscu, że orzeczenie prejudycjalne Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, jako dotyczące stanu prawnego, a nie konkretnego stanu faktycznego, odnosi się do oceny zgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym, a orzeczenie o niezgodności danego przepisu ma moc wsteczną i obowiązuje *ex tunc*, co w tym przypadku oznacza datę przystąpienia państwa członkowskiego do Unii Europejskiej.

Wylimitowanie zaś z obrotu prawnego przepisu regulującego opłatę za wydanie karty pojazdu w wysokości 500,00 złotych spowodowało odpadnięcie dotychczasowej podstawy prawnej dla świadczenia powoda w wysokości 425,00 złotych stanowiącej różnicę między pobraną opłatą w kwocie 500,00 złotych a kwotą 75,00 złotych stanowiącą koszt druku i dystrybucji karty. Wynika to z odczytania intencji Trybunału Konstytucyjnego, jako potrzeby rozdzielenia rzeczywistych kosztów świadczonej usługi (produkcji i dystrybucji karty), które powinien ponieść nabywca od ukrytej daniny publicznej, która nie powinna stanowić dochodu jednostek samorządu terytorialnego. Należność ta w części obejmującej kwotę 425,00 złotych ma charakter świadczenia zatem nienależnego w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c., gdyż nie jest ekwiwalentem jakiegokolwiek świadczenia na rzecz rejestrującego pojazd. Skoro zaś kwota ta wpłynęła do majątku pozwanego, to uzyskał on korzyść kosztem majątku powoda, a w konsekwencji powód może żądać jej zwrotu.

W tym stanie rzeczy uiszczona przez powoda opłata ponad kwotę 75,00 zł była świadczeniem nienależnym, gdyż podstawa tego świadczenia po jego wykonaniu odpadła, wobec tego Powiat (...), czyli strona pozwana, zobowiązany był do zwrotu kwoty w wysokości 425,00 zł zgodnie z art. 410 § 2 k.c. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 16 maja 2007 roku w sprawie III CZP 35/07 oraz NSA w W. w uzasadnieniu uchwały z 04 lutego 2008 roku w sprawie I (...) 3/07).

Odnosnie zaś legitymacji biernej to wbrew twierdzeniom apelacji pozwany jako powiat posiada taką legitymację w procesie o zwrot nienależnego świadczenia spełnionego na podstawie aktu prawnego uznanego za niezgodny z prawem Wspólnot Europejskich. Bezsprzeczny bowiem w niniejszej sprawie jest fakt, że opłatę za kartę pojazdu pobrał Powiat (...), na rzecz którego powód uiszczył opłatę w wysokości 500,00 zł. Zgodnie zaś z art. 5 ust. 1 pkt. 11 ustawy z dnia 13 listopada 2003r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 80, poz. 526 z późniejszymi zmianami), opłata pobierana przez powiat na podstawie odrębnych przepisów, stanowi jego dochód. Z tych też względów legitymacja bierna w tym przypadku przysługuje podmiotowi, na rzecz którego nastąpiło spełnienie świadczenia tj. pozwanemu, a nie jak próbuje to wykazać skarżący Skarbowi Państwa – Ministrowi Infrastruktury.

Z tych wszystkich względów apelacja pozwanego jako bezzasadna podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.